

Epidemiologinė 2018-2019 metų gripo sezono analizė

1. ĮVADAS

Pasaulyje labiausiai paplitusios ūminės respiracinės (kvėpavimo takų) infekcijos. Gripas – tai ūminė virusinė kvėpavimo takų infekcija, plintanti oro lašeliniu būdu bei viena dažniausiai epidemijomis pasireiškiančių ligų. Kasmet 20 % vaikų ir 5 % suaugusiųjų persergera gripu. Ligos svarbą lemia tai, jog ji sukelia sunkias komplikacijas ar net mirtį.

Lietuvoje, gripo sezono metu (įprastai nuo 40-osios iki kitų metų 20-osios kalendorinės savaitės) pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. vasario 20 d. įsakymo Nr. V-182 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. sausio 30 d. įsakymo Nr. V-58 „Dėl gripo ir ūminių viršutinių kvėpavimo takų infekcijų (toliau – ŪVKTI) epidemiologinės priežiūros taisyklių patvirtinimo“ pakeitimą yra vykdoma gripo ir ŪVKTI epidemiologinė priežiūra. Tai būtina, siekiant įvertinti sergamumą gripu ir ŪVKTI, sergamumo dinamiką, nustatyti vyraujančius ir genetiškai naujus gripo virusus, laiku pritaikyti profilaktikos ir kontrolės priemones.

Gripo ir ŪVKTI epidemiologinę priežiūrą koordinuoja Sveikatos apsaugos ministerija, Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras, vykdo asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigos. Kiekvieną savaitę 10-yje administracinių teritorijų esantys Nacionalinio visuomenės sveikatos centro departamentai teikia Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centrai sergamumo gripu ir ŪVKTI, hospitalizuotų (tik gripo sezono metu) dėl gripo asmenų bei gripo ir ŪVKTI pasirinktinės klinikinės virusologinės diagnostikos duomenis.

2. 2018-2019 M. IR ANKSTESNIŲJŲ GRIPŲ SEZONŲ PALYGINIMAS

Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (toliau – ELPKC) duomenimis, 2018-2019 m. gripo sezonas Europos Sąjungos (ES) ir Europos ekonominės erdvės (EEE) šalyse prasidėjo 2018 m. 49 sav. – viena savaitė vėliau nei 2017-2018 m. Didžiausias gripo virusų aktyvumas Europoje buvo stebimas nuo 2019 m. 3 sav. iki 2019 m. 7 sav. Sergamumo pikas buvo stebimas 5-ąją metų savaitę. Šį sezoną Europoje dominavo A tipo gripo virusas.

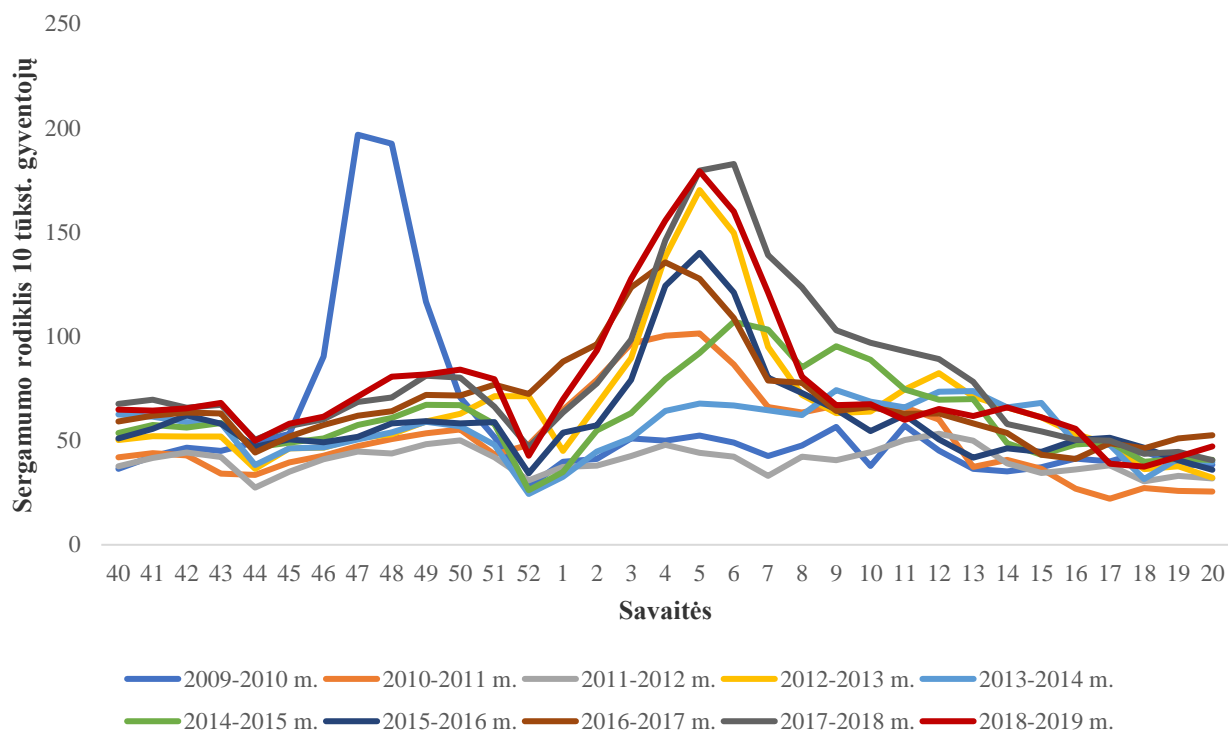
Lietuvoje 2018-2019 m. gripo sezono metu buvo užregistruota 14,0 proc. mažiau gripo atvejų (n=49 661) lyginant su 2017-2018 m. (n=57 759) ir 7,8 % mažiau ŪVKTI atvejų (n=641 694) lyginant su 2018-2017 m. (n=696 648) (1 lentelė).

1 lentelė. Gripo ir ŪVKTI atvejų skaičius gripo sezonų metu (absoliutūs skaičiai)

Gripo sezonas						
	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2019-2018
	m.	m.	m.	m.	m.	m.
Gripas	3 545	15 455	32 003	30 958	57 759	49 661
ŪVKTI	534 391	590 064	565 329	634 168	696 648	641 694

Sergamumo gripu ir ŪVKTI pikas buvo stebimas 5-ąją metų savaitę (2019 m. sausio 28 d. – vasario 3 d.), kai sergamumo rodiklis siekė 179,2 atv./10 tūkst. gyventojų (1 pav.).

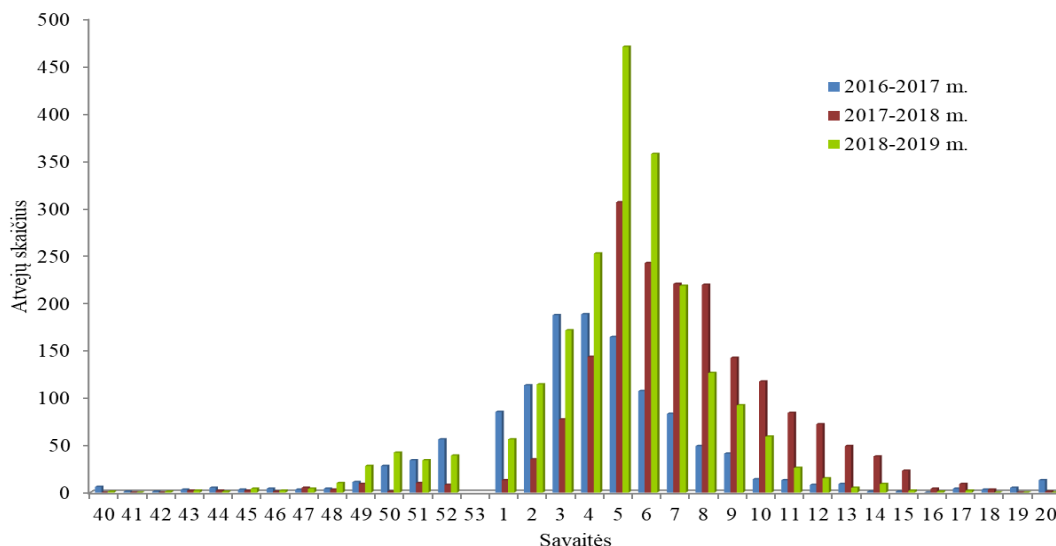
1 pav. Sergamumas gripu ir ŪVKTI Lietuvoje 2009-2019 m.

2018-2019 m. gripo sezono metu dėl gripo buvo hospitalizuota 16,5 % daugiau asmenų nei praėjusį sezoną. Daugiausia hospitalizuotų asmenų buvo 5-ąją šių metų savaitę (2019 m. sausio 28 d. – vasario 3 d.) – 470 asmenų. Šio gripo sezono metu iš viso buvo hospitalizuoti 2 143 asmenys, tuo tarpu 2017-2018 m. gripo sezono metu – 1 840. Daugiau nei puse hospitalizuotų asmenų sudarė vaikai (0-17 m.) – 1 332. Intensyvios terapijos skyriuje dėl gripo ar jo sukeltų komplikacijų šį sezoną gydyta

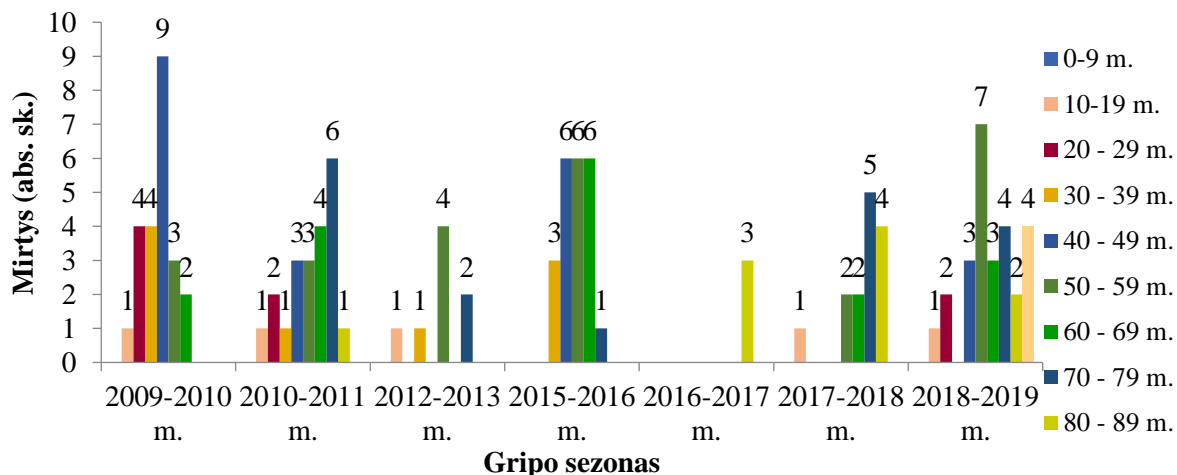
daugiau asmenų (n=136), nei ankstesnį sezoną (n=89), bei daugiau hospitalizuota nėščiujų (n=24) nei ankstesnį sezoną (n=19).

2 pav. Dėl gripo hospitalizuotų asmenų skaičius, 2016-2019 m.

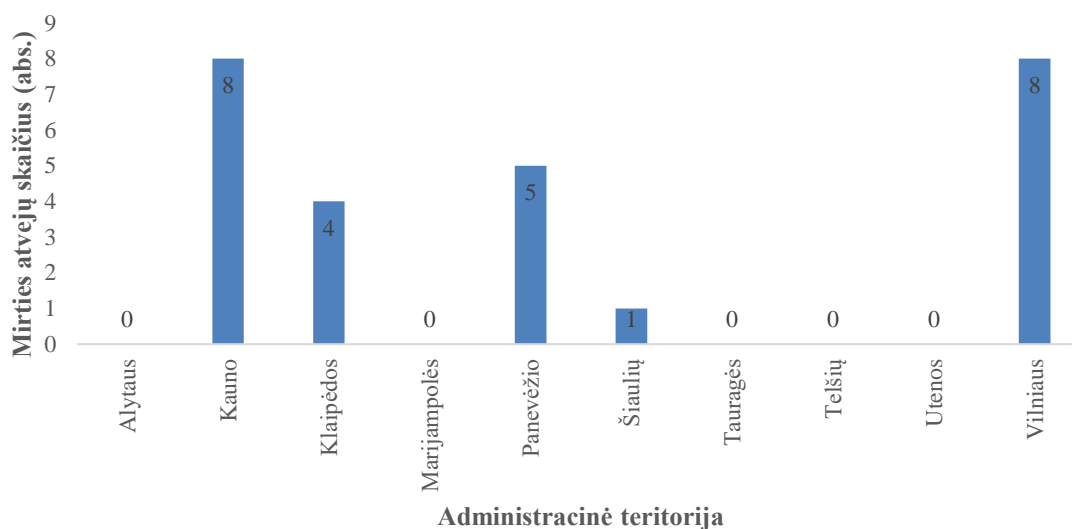
2018-2019 m. gripo sezono metu nuo gripo mirė 26 asmenys (11 vyrų ir 15 moterų). Mirusių nuo gripo infekcijos asmenų amžiaus vidurkis buvo 60 m. Pastarąjį gripo sezoną daugiausiai mirusiųjų registruota 50-59 m. amžiaus grupėje (3 pav.). Jauniausias asmuo miręs nuo gripo ir jo sukeltų komplikacijų - 10 metų amžiaus, vyriausias – 94 m. Mirę asmenys sirgo gretutinėmis ligomis: širdies ir kraujagyslių, kvėpavimo takų, autoimuninės ligomis, cukriniu diabetu, ir kt. Skirtingai nei praeitą gripo sezoną, daugiau buvo jaunesnių nei 65 m. amžiaus asmenų, kurie nebuvo pasiskiepiję savo ar darbdavio lėšomis.

3 pav. Mirties atvejų nuo gripo pasiskirstymas pagal amžių 2009-2019 m.

2018-2019 m. gripo mirties atvejai buvo užregistruoti Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių ir Vilniaus administracinėse teritorijose. Daugiausia mirties atvejų užregistruota Kauno (n=8) ir Vilniaus administracinėse teritorijose (n=8).

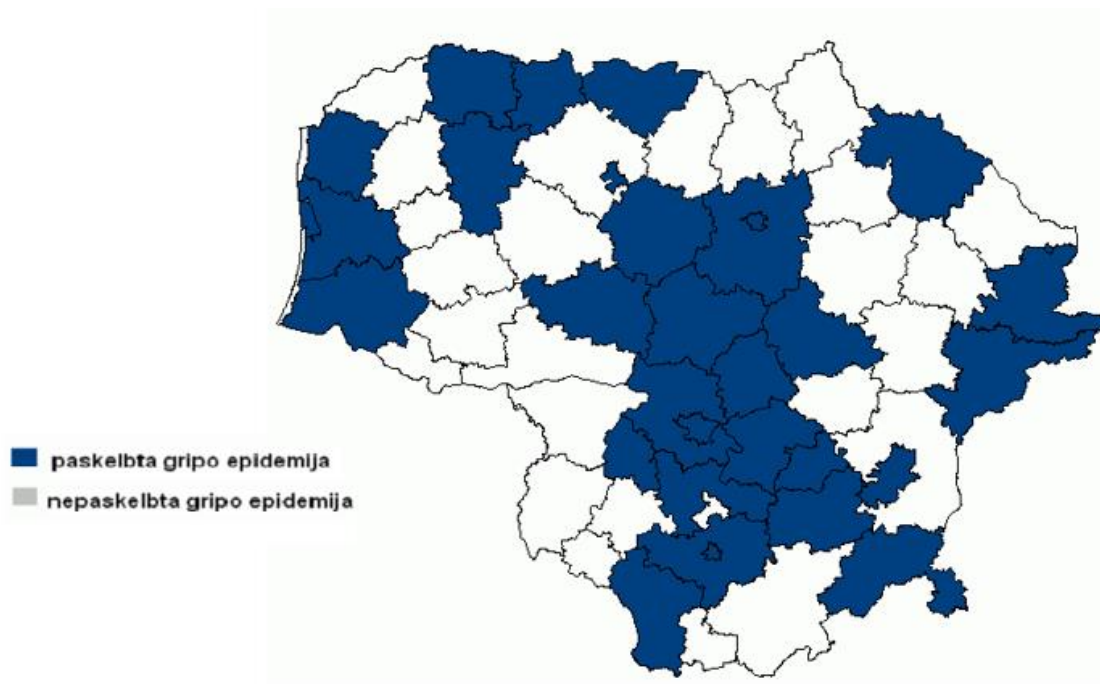
4 pav. Mirties atvejų pasiskirstymas pagal administracines teritorijas, 2018 m.

2018-2019 m. gripo sezono metu 32-ose savivaldybėse iš 60-ies buvo paskelbta gripo epidemija: Prienų r., Ukmergės r., Ignalinos r., Panevėžio m., Kauno m., Kėdainių r., Jonavos r., Elektrėnų sav., Trakų r., Alytaus m., Raseinių r., Šiaulių m., Telšių r., Lazdijų r., Klaipėdos m., Kaišiadorių r., Panevėžio r., Vilniaus m., Šalčininkų r., Radviliškio r., Klaipėdos r., Visagino sav., Šilutės r., Mažeikių r., Rokiškio r., Kauno r., Švenčionių r., Alytaus r., Joniškio r., Kretingos r., Kazlų Rūdos sav., Akmenės r. (5 pav.). Iš visų gripo epidemiją paskelbusių savivaldybių ši gripo sezoną didžiausias sergamumas gripu ir ŪVKTI registruotas Alytaus rajono savivaldybėje (243,7 atv./10 tūkst. gyv.).

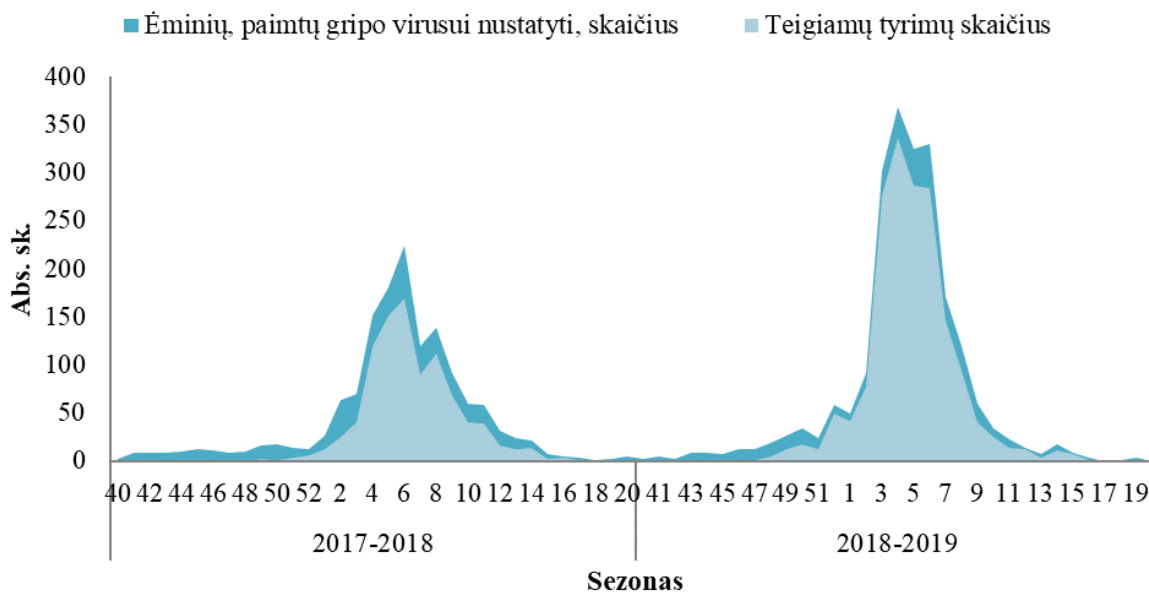
Daugiausia gripo epidemijų buvo paskelbta 2019 m. 5-ąją (2019 m. sausio 28 d. – vasario 3 d.) (n=12) ir 6-ąją savaitę (2019 m. vasario 4-10 d.) (n=12). Pirmosios gripo epidemijos buvo paskelbta 2019 m. 4-ąją savaitę (2019 m. sausio 21 d.) Prienų rajono sav. ir Ukmergės rajono sav. Vėliausia gripo epidemija buvo paskelbta 2019 m. 7 sav. (2019 m. vasario 12 d.) Akmenės rajono savivaldybėje. Ilgiausiai gripo epidemija (6 savaites) tęsėsi Prienų rajono savivaldybėje nuo 2019 m. 4 sav. iki 2019 m. 10 sav., trumpiausiai gripo epidemija (2 savaites) tęsėsi Kauno rajono savivaldybėje (nuo 2019 m. 6 sav. iki 2019 m. 8 sav.) bei Akmenės rajono savivaldybėje (nuo 2019 m. 7 sav. iki 2019 m. 9 sav.).

5 pav. Savivaldybės, kuriose 2018-2019 m. buvo paskelbta gripo epidemija

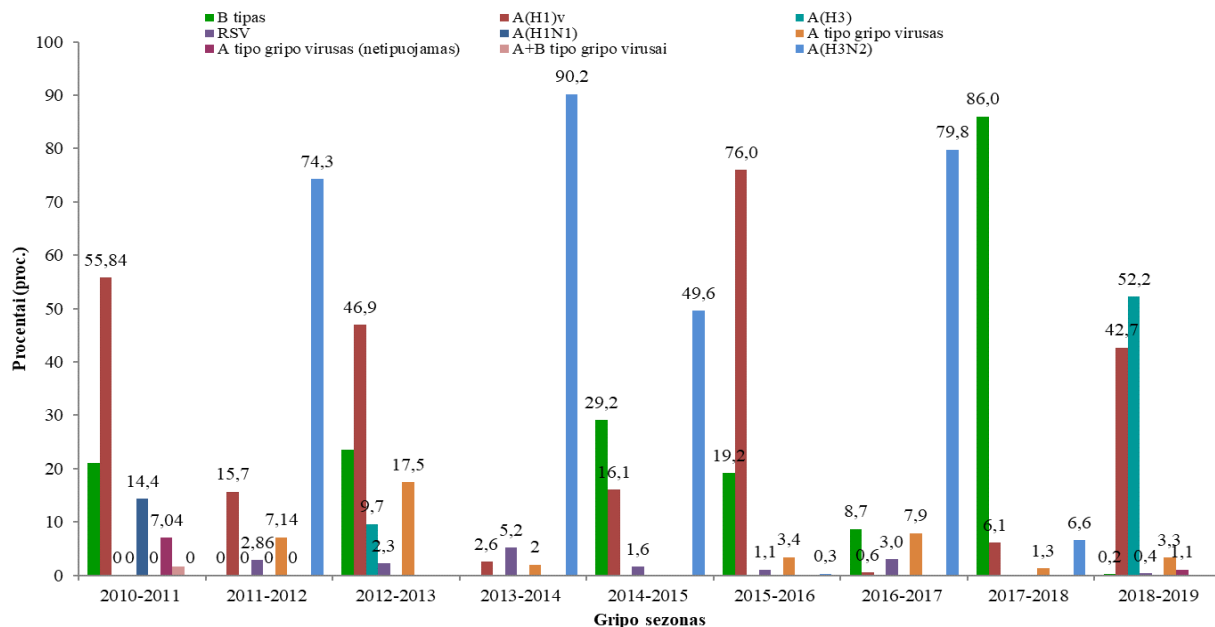
Lietuvoje šį gripo sezoną dominavo A tipo gripo virusas kaip ir visose ES/EEE šalyse. Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros laboratorija (toliau – NVSPL) 2018-2019 m. gripo sezono metu ištyrė 2 122 ėminių, iš kurių 82,8 % teigiami tyrimų rezultatai (n=1 758) (6 pav.).

6 pav. Ėminių, paimtų gripo virusui nustatyti ir teigiamų tyrimų skaičiaus palyginimas 2017-2018 m. ir 2018-2019 m.

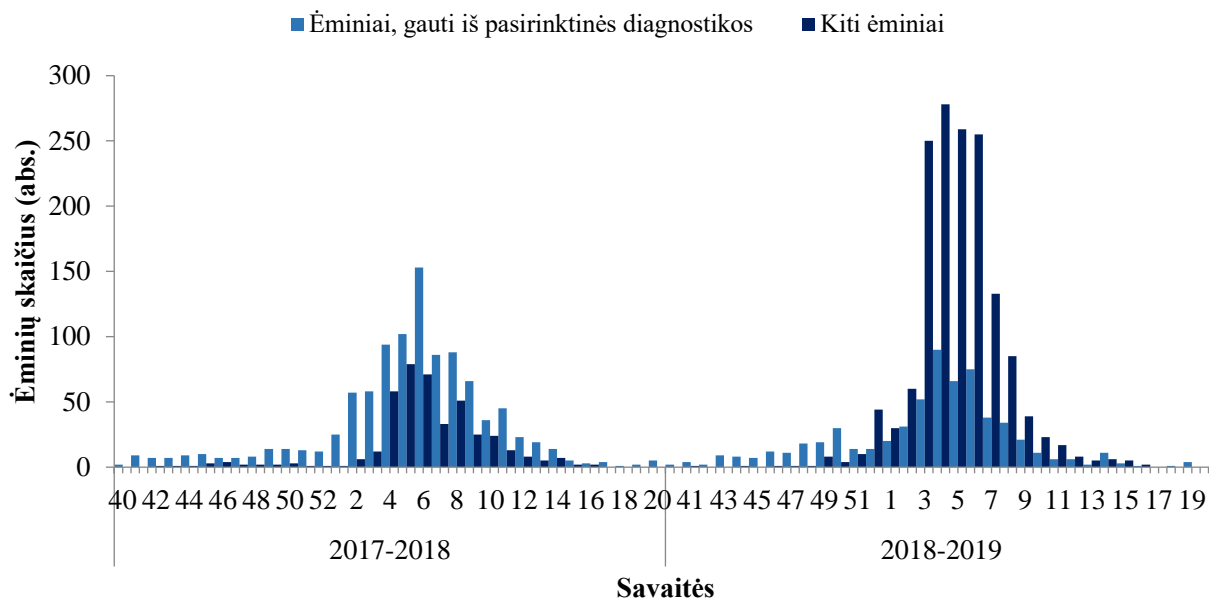
Iš teigiamų tyrimo rezultatų A tipo virusas sudarė 99,4 % (n=1 747) ir B tipo virusas (n=4) 0,2 % (7 pav.). Šį gripo sezoną iš 1 747 NVSPL nustatytų A tipo gripo virusų 43,0 % sudarė A(H1)v, 52,5 % A(H3), 3,3 % A tipo gripo virusas ir 1,1 A tipo gripo virusas (netipuojamas).

pav. Gripo viruso nustatymo palyginimas, 2009-2019 m.

Daugiausiai gripo viruso ėminių NVSPL buvo registruota 4-ąją metų savaitę (2019 m. sausio 21-27 d.) atlikti 368 laboratoriniai tyrimai. Iš įprastos gripo ir ŪVKTI virusologinę diagnostiką (toliau - ĮGŪVKTIVD) atliekančių gydytojų 2018-2019 m. NVSPL buvo gauta beveik du kartus mažiau ėminių – 622 ėminiai (29,0 % nuo visų ėminių) lyginant su 2017-2018 m. (n=1005, 70,6 % nuo visų gautų ėminių). Iš kitų, kurie nedalyvauja šioje programoje gauti 1 526 ėminiai (71,0 % nuo visų gautų ėminių). Šį sezoną registruota beveik du kartus daugiau ėminių, paimtų gripo virusui nustatyti (n=2 148) nei 2017-2018 m. (n=1 423) (8 pav.).

8 pav. 2017-2018 m. ir 2018-2019 m. gripo sezonų palyginimas pagal ėminių skaičių

Siekama, kad gripo ir ŪVKTI epidemiologinę priežiūrą, paremtą klinicine virusologine diagnostika, atliktų 1-5 % visų šalies šeimos, vidaus ligų ir vaikų ligų gydytojų. Šį gripo sezoną Lietuvoje gripo ir ŪVKTI epidemiologinę priežiūrą, paremtą klinicine virusologine diagnostika atliko mažiau gydytojų¹ – 2,7 % (gydytojų skaičius, atlikusių klinikinę virusologinę diagnostiką n=88) nei 2017-2018 m. – 2,8 % gydytojų² (gydytojų skaičius, atlikusių klinikinę virusologinę diagnostiką (n=94).

¹ Šeimos, vidaus ligų ir vaikų ligų gydytojų skaičius. 2018 metų personalo ataskaita Nr. 3 (sveikata). Higienos institutas

² Šeimos, vidaus ligų ir vaikų ligų gydytojų skaičius. 2017 metų personalo ataskaita Nr. 3 (sveikata). Higienos instituta

3. VAKCINACIJA NUO GRIPO LIETUVOJE 2018-2019 M.

Gripo virusui būdinga dažna antigeninė kaita (genetinės mutacijos), tai lemia gripo viruso savybių kaitą. Todėl Pasaulio sveikatos organizacija (toliau – PSO) nuolat seka gripo virusų kaitą ir kiekvienais metais prognozuoja labiausiai paplitusias viruso padermes bei rekomenduoja būsimojo gripo sezono vakcinos antigeninę sudėtį šiaurės ir pietų pusrutuliu. Dėl gripo viruso nuolatinio kintamumo skiepytis rekomenduojama kiekvienais metais prieš prasidedant gripo sezonui.

Viena pagrindinių PSO ir ELPKC nuostatų yra skiepimo nuo sezoninio gripo apimčių didinimas. Skiepijant ypatingai rizikos grupėms priklausančius asmenis, siekiama apsaugoti žmones nuo gripo, jo sukeltų komplikacijų ir mirties atvejų. Didinant skiepimo nuo sezoninio gripo apimtį Lietuvoje bei įgyvendinant sveikatos apsaugos ministro 2014 m. sausio 3 d. įsakymą Nr. V- 8 „Dėl Nacionalinės imunoprofilaktikos 2014-2018 metų programos patvirtinimo“, Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos 2018-2019 m. gripo sezonui įsigijo 131 738 sezoninio gripo vakcinos dozes (2017-2018 m. – 123 470 doz.). Sezonine gripo vakcina Lietuvoje valstybės lėšomis skiepijamos šios rizikos grupės:

- 65 m. ir vyresni asmenys;
- nėščiosios;
- asmenys, gyvenantys socialinės globos ir slaugos įstaigose;
- asmenys, sergantys lėtinėmis širdies ir kraujagyslių, kvėpavimo takų, inkstų ligomis, lėtinėmis ligomis susijusiomis su imuniniais mechanizmais, piktybiniais navikais;
- sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojai.

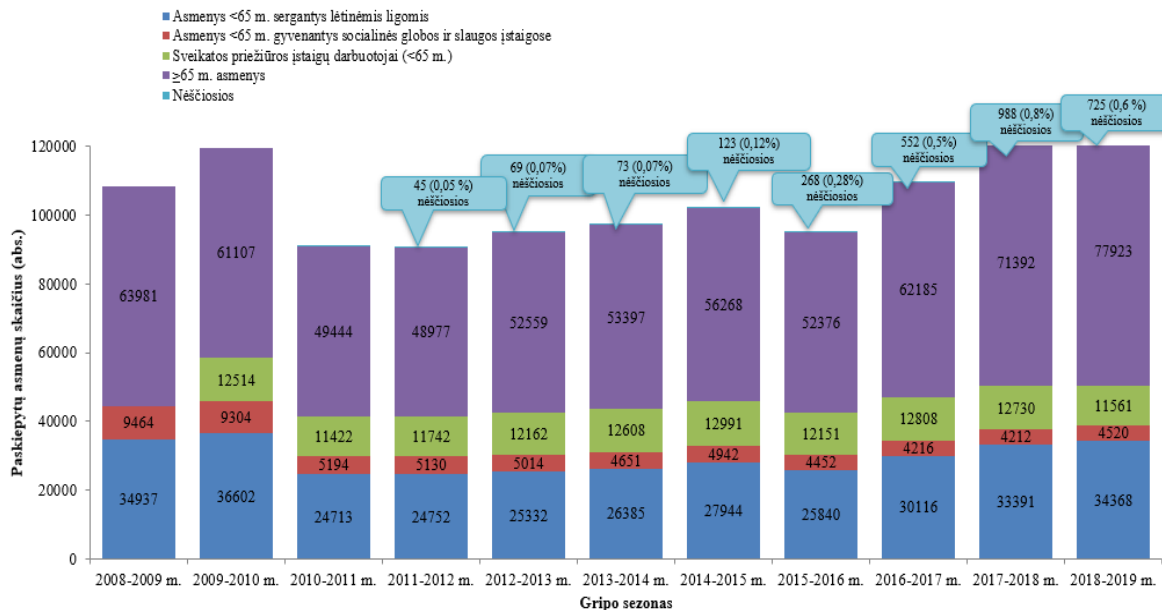
Rizikos grupėms priklausantys asmenys valstybės lėšomis šalyje pradėti skiepyti nuo 2008-2009 m. gripo sezono. Nėščiosios į rizikos grupių sąrašą įtrauktos ir pradėtos skiepyti nuo 2011-2012 m. gripo sezono.

Analizuojant pastaruosius gripo sezonus, pastebimas didėjantis savo/darbdavio lėšomis. Šį gripo sezoną savo/darbdavio lėšomis pasiskiepijo 4,0 % mažiau asmenų (n=29 138) lyginant su 2017-2018 m. gripo sezonu (n=30 354).

2018-2019³ m. gripo sezono metu paskiepyta 5,2 % daugiau rizikos grupei priklausančių asmenų (n=129 097) lyginant su 2017-2018 m. gripo sezonu (n=122 713). Šį gripo sezoną iš įsigytų už valstybės lėšas įskiepyta 98,0 % vakcinos dozių. 2018-2019 m. paskiepyta rizikos grupei priklausančių asmenų: 60,4 % 65 m. ir vyresnių asmenų (n=77 923), 26,6 % asmenų iki 65 m. sergančių lėtinėmis ligomis (n=34 368), 9,0 % sveikatos priežiūros darbuotojų (n=11 561). Mažiausiai iš rizikos

grupių paskiepyta asmenų iki 65 m. gyvenančių socialinės globos ir slaugos įstaigose – 3,5 % (n=4 520) ir nėščiąjų – 0,6 % (n=725) (9 pav.).

9 pav. Valstybės lėšomis paskiepytų asmenų, priklausančių rizikos grupei, skaičius Lietuvoje, 2008-2019 m.

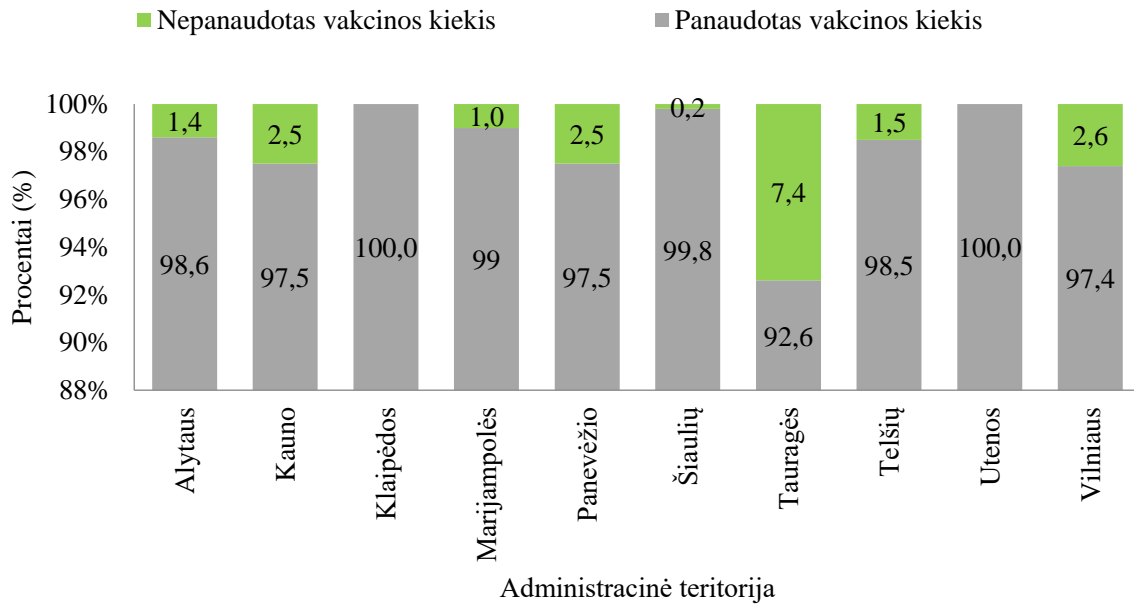

2018-2019 m. gripo sezonui sezoninės gripo vakcinės, skirtos rizikos grupių skiepijimui, poreikį teikė 494 ASPI (2017-2018 m. – 505 ASPI). Užsakytą sezoninės gripo vakcinės kiekį panaudojo 79,1 % (n=391) ASPI.

Pagal pateiktą sezoninės gripo vakcinės poreikį, Klaipėdos ir Utenos administracinėse teritorijose ASPI įskiepijo visą užsakytą vakcinų kiekį. Daugiausiai nepanaudotos sezoninės gripo vakcinės buvo Tauragės administracinėje teritorijoje (7,4 %) (10 pav.). Netolygų gripo vakcinės, įsigytos valstybės lėšomis, panaudojimą apskrityse gali lemti įvairūs veiksniai: tarpinstitucinis bendradarbiavimas, savalaikis gripo vakcinės pristatymas į gydymo įstaigas, informacijos sklaida.

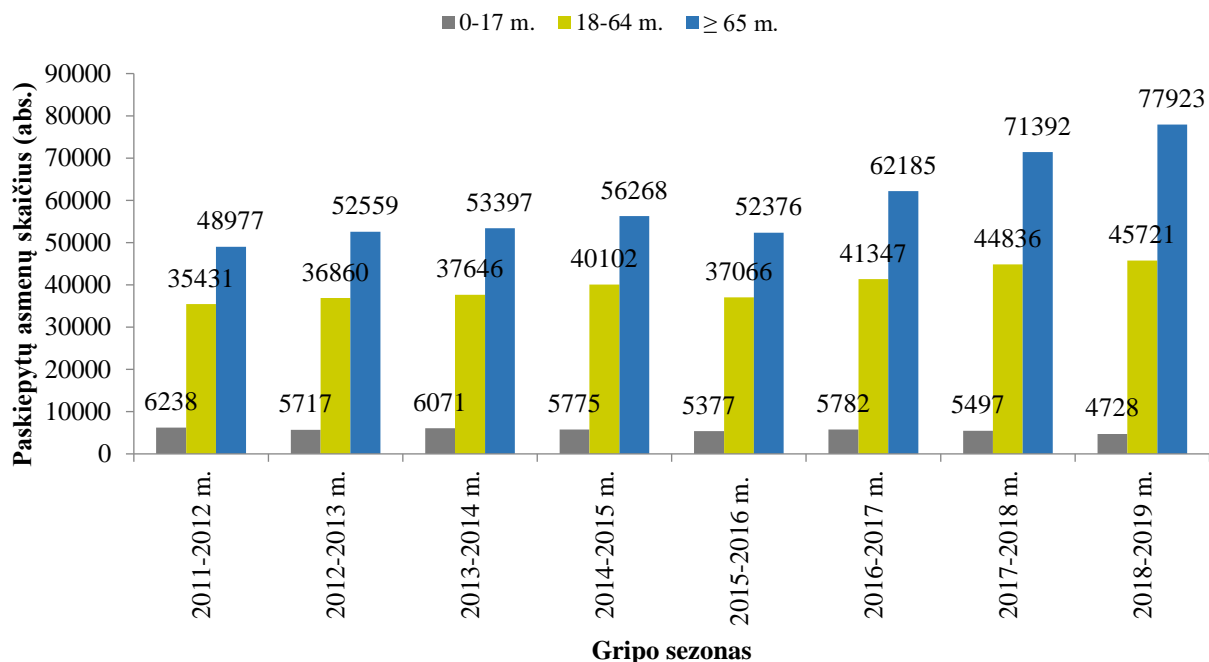
² Paskiepytų asmenų procentas buvo skaičiuojamas nuo bendro įsigyto gripo vakcinės kiekio 2018-2019 m. gripo sezonui (131 738 doz.)

10 pav. Panaudotos sezoninio gripo vakcinės pasiskirstymas pagal administracines teritorijas, 2018-2019 m.

2018-2019 m. gripo sezono metu paskiepyta 2,0 % daugiau 18-64 m. ir 9,1 % 65 m. ir vyresnio amžiaus asmenų, priklausančių rizikos grupei, lyginant su 2017-2018 m. gripo sezonu (11 pav.).

11 pav. Sezoninio gripo vakcinų panaudojimas rizikos grupėms priklausantiems asmenims pagal amžių, 2011-2019 m.

IŠVADOS

1. 2018-2019 m. gripo sezono metu Lietuvoje registruota 14,0 % mažiau gripo ir 7,9 % ŪVKTI atvejų.
2. 2018-2019 m. gripo sezono metu dėl gripo buvo hospitalizuota 16,5 % daugiau asmenų nei praėjusį sezoną.
3. Šį gripo sezoną užregistruota beveik du kartus daugiau mirties atvejų – (n=26) nei ankstesnį gripo sezoną (n=14).
4. 2018-2019 m. gripo sezono metu gripo epidemija buvo paskelbta daugiau nei pusėje Lietuvos savivaldybių.
5. 2018-2019 m. Lietuvoje kaip ir visose ES/EEE šalyse dominavo A tipo gripo virusas.
6. 2018-2019 m. gripo sezono metu buvo stebimas didesnis paskiepytų rizikos grupių asmenų skaičius lyginant su ankstesniais sezonais.

